पूज्यः वृक्षः

● (सं०) मञ्जुनाथः,
बेङ्गलूरु

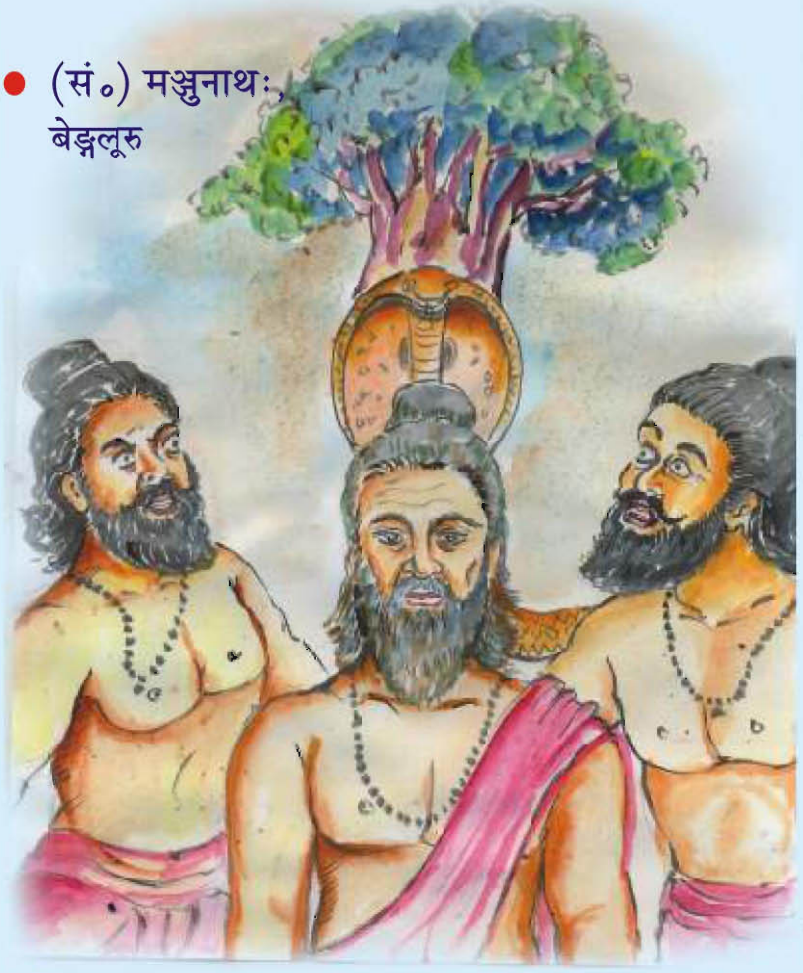

केभ्यश्चित् वर्षेभ्यः प्राक् सुमात्राद्वीपे एकस्मिन् पर्वते आसीत् कश्चन तपस्वी । सः करुणामयः वृद्धश्च । तस्य मुखे दीर्घं श्वेतं श्मश्रु आसीत् । वृक्षस्य वल्कलमेव वस्त्रत्वेन धरति स्म सः । वने प्राप्तानि फलानि खादन् जीवति स्म सः । सर्वदा गुहायामेव आधिक्येन उपविशन् तपः आचरन् बाह्यप्रपञ्चविषये अनासक्तः आसीत् सः तपस्वी । तदा तदा कृषिकाः ग्रामात् आगत्य स्वकष्टानि निवेद्य तस्य मार्गदर्शनं प्राप्नुवन्ति स्म । सः तपस्वी अपि कृषिकाणां साहाय्यकरणे कदाचिदपि अनासक्तिं न दर्शयति स्म ।

तस्मिन्नेव पर्वते अन्ये अपि केचन तपस्विनः आसन् । यथा वृद्धतपस्वी करोति तथा ते कठिनां साधनां कर्तुं न शक्नुवन्ति स्म । अतः तस्य विषये महती असूया आसीत् तेषाम् । यदा वृद्धतपस्वी बहिरागच्छेत् तदा ते तपस्विनः रहसि स्थित्वा दूषितं फलं शिलाखण्डं वा तदुपरि क्षिपन्तः तं पीडयन्ति स्म । किन्तु वृद्धतपस्वी तु कदाचिदपि असन्तोषम् अप्रकटयन् शान्ततया तिष्ठति स्म ।

एकदा वृद्धतपस्वी बुभुक्षया पीडितः सन् फलानि अन्विष्यन् अरण्ये गच्छन् आसीत् । तदवसरे सर्वे असूयापराः तपस्विनः एकीभूय एकस्याः बृहत्याः शिलायाः उपरि पदानि स्थापयन्तं तं वृद्धतपस्विनम् अधः पातयितुं प्रयासं कृतवन्तः । तदा सः वृद्धतपस्वी - 'हे भगवन्, मां पाहि' इति करुणया प्रार्थितवान् । यावत् तस्य वचनानि न समाप्तानि तावता कश्चन महान् सर्पः आकाशात् अपतत् तपस्विनः पादस्य समीपे । एतत् दृष्ट्वा ते असूयापराः सर्वे भयचकिताः सन्तः स्वप्रयत्नात् विरताः अभवन् । तावता सर्पः पुच्छस्य आधारेण तिष्ठन् फणां प्रासारयत् । फणायाः अधः तिष्ठन् वृद्धतपस्वी अपायरहितः अभवत् । अपरक्षणे प्रसारितफणातः शाखाः उद्भूताः । तत्र कश्चन वृक्षः दृष्टिगोचरतां गतः ।

तपस्विनः सर्वेऽपि पश्चात्तापम् अनुभवन्तः तस्य वृद्धतपस्विनः पादौ गृहीत्वा - ''महामहिमन् ! वयं क्षन्तव्याः । अस्माभिः भवतः महातपोबलम् इदानीं ज्ञातम् । इतः परं कदाचिदपि अस्मासु कश्चित्, अन्यः वा यदि भवन्तं पीडयेत् तर्हि अस्य वृक्षस्य शाखा खड्गः भूत्वा तं मारयेत्'' इति अकथयन् ।

ततः आरभ्य तज्जातीयस्य वृक्षस्य शाखा एव परशोः दण्डत्वेन उपयुज्यमाना अभवत् लोके । तज्जातीयस्य वृक्षस्य काष्ठेन सज्जीकृतेन दण्डेन युक्तः परशुः सर्वत्रापि जयं प्राप्नोति इति जनश्रुतिः अस्ति । तज्जातीयः वृक्षः श्रद्धया पूज्यते अद्यापि ।